

РЕШЕНИЕ

№ 63

гр. Пазарджик, 01.03.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

ОКРЪЖЕН СЪД – ПАЗАРДЖИК в публично заседание на седми февруари през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: Венцислав Ст. Маратилев

Членове: Димитър П. Бозаджиев
ИВАНИНА ИГН. ИВАНОВА

при участието на секретаря Виолета Сл. Боева
като разгледа докладваното от Венцислав Ст. Маратилев Въззивно
гражданско дело № 20245200500013 по описа за 2024 година

Производството е по реда на чл.258 и следващите от Гражданския
процесуален кодекс.

С решение на Районен съд Пещера №632 от 08.11.2023г., постановено по гр.д.№ 301 по описа на същия съд за 2023 година, по реда на чл.542 и следващите от Граждански процесуален кодекс във връзка с чл.38 ал.4 от ЗГР е оставена без уважение молба с вх. № 1248/15.03.2023г., уточнена с молба с вх. № 1667/03.04.2023г., подадена от Х. А. Т., ЕГН 48842554818, гражданин на Република Турция, с адрес: Р. Турция, гр. Истанбул, Р. Кадъкьой, кв. Бостанджъ, ул. „Илке“ № 8- 10/24, със съдебен адрес: гр. Пещера, ул. „Димитър Горев“ № 16, чрез адв. Р. К. – АК – Пазарджик, против Община Пещера, за признаване за установено на факт с правно значение по отношение на страните, а именно, че С.Ш.А. – майка на молителя Х. А. Т., е родена на 01.07.1937 г. в гр. Пещера, при родители: майка Е.Х.Х., родена на 01.07.1905 г. в гр. Пещера и баща Ш.А.Х., роден на 01.04.1901 г. в гр. Пещера, и отразяване на този факт в регистрите на населението на родените в гр. Пещера през 1937 г.

Така постановеното решение е обжалвано от молителя Х. А. Т.,

представляван от адв. К.. Излага оплаквания за незаконосъобразност на постановеното решение и моли да бъде отменено. Неправилен бил изводът на съда че молбата е недопустима, тъй като молителят обосновал прА.я си интерес от нея, заради единственото си желание да получи българско гражданство. **Желанието на молителя било да докаже произхода си.** Евентуална била възможността, при успех на направеното искане, да заяви претенции за българско гражданство, но се касаело за несигурни бъдещи действия. Безспорно било, че не бил съставен акт за раждане и нямало такъв в Община Пещера. Установено било от разпита на свидетелка Г.Б., че майката на молителя - С.Ш.А. е родена през месец юли 1937г., тъй като така ѝ е казвала майка ѝ, което съвпадало с твърденията им. Втората свидетелка К.Б. с оглед нейната 90 годишна възраст, не била убедителна в показанията си, а и съдът е направил погрешен и неверен извод, че С.А. би следвало да е родена преди 17.05.1931 г., защото по твърдения на Б., тя била три години по-малка от нея. Датата 01.07г., отнасяща се за рождена дата на С.А., била записана и за всички нейни роднини, които са се изселили от България в Турция, през 1941г. Съдът счел, че не е установена датата и мястото на раждане на майката на молителя. Погрешно считал, че датата и мястото на раждане на лицето С., посочени в представените по делото на турски език с превод на български език, не е извлечена от официални документи, съдържащи данни за тези факти, а се установява на база предполагаеми данни, при пристигането и настаняването на изселницата С.Ш.А. на 03.11.1941г. в Р. Турция. Жалбоподателят намира за установено по делото, че неговата майка С.А. е родена на 01.07.1937г. в гр. Пещера, в България, и молбата му следвало да бъде уважена след отмяна на обжалваното решение.

Отговор на въззивната жалба не е постъпил.

В откритото съдебно заседание представителят на Окръжна прокуратура Пазарджик като заинтересована страна поддържа довод за неоснователност на жалбата.

Няма изразено становище от заинтересованата страна Община Пещера.

Пазарджишкият окръжен съд при условията на чл.269 от ГПК провери валидността и допустимостта на обжалваното решение, а по неговата правилност съобрази изложеното във въззивната жалба с вх. №5567 от 21.11.2023г., подадена от Х. А. Т., ЕГН-4884255818 от

Република Турция, гр.Истанбул, Р. Кадъкьой, кв.Бостанджъ, ул.“Илке“ №8-10/24, гражданин на Република Турция, чрез пълномощника си адв.Р. К., от АК-Пазарджик, със съдебен адрес за призоваване и съобщения гр.Пещера, ул.“Димитър Горов“ №16, адвокатска кантора -Р. К., и за да се произнесе взе в предвид следното:

Предявен е иск с правно основание в чл.542 ал.1 от ГПК във връзка с чл.38 ал.4 от Закона за гражданската регистрация.

В исковата си молба против община Пещера, представлявана от кмета Й.М., ул.“Дойранска епопея“ №17, с вх.№1248 от 15.03.2023г., молителят Х. А. Т., ЕГН 48842554818, гражданин на Република Турция, с адрес: Р. Турция, гр. Истанбул, Р. Кадъкьой, кв. Бостанджъ, ул. „Илке“ № 8-10/24, със съдебен адрес: гр. Пещера, ул. „Димитър Горов“ № 16, чрез адв. Р. К. – АК – Пазарджик, твърди, че неговата майка с имена С.Ш.А., е родена на 01.07.1937г. в гр.Пещера, при родители : баща- Ш.А. и майка Е.Ш., и е починала на 09.06.2019г. в гр.Чорлу, в Република Турция. Твърди се, че от справка в архивите на Община-гр.Пещера, не се установявало, наличието на удостоверение за раждане на майката на молителя. Твърди се за известен факт, че майката на ищеца С.Ш.А., е напуснала пределите на България заедно с родителите си на 03.11.1941г. и цялото семейство се установило в Република Турция, район Ергене, област Текирдаг и че същата на 14.05.1946г. е регистрирана официално в Турция като гражданка. Твърди молителят, че за него възниква правен интерес от установяване на датата на раждане на майка му, свързано с материални и морални необходимости да се знае това, за да докаже българския произход на майка си, което е от значение, необходимо от на следващи административни процедури за нейния произход от България, което да се отрази и на неговия произход, от лице родено в България, като посочва правно основание на искането си в чл.542 ал.1 от ГПК. Моли да се постанови решение, с което да се признае по отношение на ответната Община-гр.Пещера, че лицето С.Ш.А. е родена на 01.07.1937г. в гр.Пещера, при родители-баща-Ш.А.ов Х., роден на 01.04.1901г. в гр.Пещера и майка Е. Х.а Х.а, родена на 01.07.1905г. в гр.Пещера като това да се отрази в регистрите на населението на родените в гр.Пещера през 1937г. Прилага писмени доказателства и сочи гласни такива.

В писмения отговор от прокурор при Районна прокуратура Пазарджик,

ТО Пещера се поддържа становище за допустимостта на молбата.

Няма заявено становище от прокуратурата по съществото на искането.

Няма постъпил отговор на молбата от Община Пещера като заинтересована страна.

Във връзка с обосноваване на прА.я интерес на така подадената молба и по повод оставянето ѝ без движение, с допълнителна молба вх.№1667 от 03.04.2023г. /л.27/ молителят Х. А. Т., посочва, че той желае да установи датата на раждане на своята майка С. Ш.А., родена на 01.07.1937г. в гр.Пещера, напуснала България на 01.11.1941г. и се заселила в Турция, който факт е важен за молителя за да докаже произхода на майката си от България, от което той ще има законово основание, да бъде признат произхода му от българска гражданка и самият той да получи българско гражданство, /конкретизира имената на родителите на майка си, датите им на раждане и населеното място-баща Ш.А.Х., роден на 01.04.1901г. в гр.Пещера и майка Е.Х.Х., родена на 01.07.1905г./.

Производството двукратно е прекратявано от първоинстанционния съд, като и двете прекратителни определения са отменени от въззивната инстанция. С първото прекратително определение №178 от 18.04.2023г. по гр.д.№301/2023г./л.30-л.31/, съдията докладчик приема, че молбата е процесуално недопустима, когато е подадена от наследник, който иска съдът с охранителното си решение да установи факта/респективно датата и/или мястото на раждане на наследодател и/или произхода на последния, както и да разпорежи издаване на акт за раждане или смърт на наследодателя, в случаите когато молителят наследник **обосновава прА.я си интерес за това единствено** с възникване на негови субективни граждански права, произтичащи от този факт и че охранителното производство е недопустимо да се развива и когато такъв правен спор се установи и след подаването на молбата по чл.542 ал.1 от ГПК, като в случая молителят обусловил своя правен интерес от подаване на молбата по чл.542 ал.1 от ГПК за установяване на факта/датата и мястото/ на раждане на неговия наследодател-майка му и произхода от последната, **с желанието да получи българско гражданство**. Съдът определя, че това твърдение на молителя не обуславя правен интерес от търсената в това производство защита, доколкото за молителя не съществува сигурност, че документите за българския му произход, които ще

представи евентуално към искането за българско гражданство биха били достатъчни или не, за да удостоверят произход по смисъла на чл.29 ал.4 от ЗБГ и че липсата на правен интерес от установяването на факта на раждане на вече починалото лице С.Ш.А. обуславя и недопустимост на сезиращата съда молба по чл.542 ал.1 от ГПК. Цитира се и съдебна практика по чл.290 от ГПК.

По реда на инстанционния контрол по подадена частна жалба от молителя против прекратителното определение, Пазарджишкият окръжен съд като въззивна инстанция с определение **№249 от 16.05.2023г. по в.гр.д. №274/2023г.** отменя прекратителното определение на Пещерски районен съд постановено поради липсата на правен интерес и процесуална недопустимост на подадената молба, **и връща** делото с указания за разглеждането на подадената молба и решаването на спора по същество. Решаващите мотиви на въззивната инстанция са, че прА.ят интерес е необходимо условие за направеното искане от молителя и установяване, **че молбата по чл.542 от ГПК е алтернативна възможност на молителя** да установи българския си произход, освен ако разполага с документ, който да удостоверява българския му произход. Цитирана е от въззивната инстанция и съдебна практика, **която според въззивния съдебен състав** не отрича възможността по реда на охранителното производство да бъдат установено факти с правно значение и по отношение на вече починало физическо лице по молба на негов наследник, който черпи права от тези факти и съдът в това производство да разпорежи на съответното длъжностно лице по гражданското състояние да състави акт за раждане на наследодателя на молителя, каквато правна възможност предвижда чл.46 и чл.48 ал.4 от ЗГР, като законодателят изхожда от виждането, **че съставянето на акт за раждане** е от значение за правата на наследниците на почиталия, че искането за съставяне на такъв акт за раждане на неговия наследодател в хипотезите когато такъв акт е бил съставен, но е изгубен или унищожен и няма възможност да бъде възстановен по административен ред, като установяването със съдебното решение факти по чл.45 ал.1 т.4-9 от ЗГР би следвало да са същите, каквито те са удостоверени с изгубения или унищожен акт за раждане. Според същата въззивната инстанция **няма пречка** по този ред наследник да поиска от съда да разпорежи съставянето на акт за раждане на негов наследодател **и в хипотезата, когато такъв не е бил съставен** и не може да бъде съставен с уговорката, че предмет на това охранително производство може да бъде

единствено установяването на факти с правно значение, но не и наследствени правоотношения, като при наличието на спор за такива, той следва да бъде разрешен по исков ред. Затова въззивната инстанция заключава, че охранителното съдебно производство по глава L от ГПК по **дефиниция е безспорно производство**, но че процесуално недопустима е молба по чл.542 ал.1 от ГПК подадена от наследник, който иска съдът с охранителното си решение да **установи факта на раждане** /датата и/или мястото/ на неговия наследодател и/или произхода на последния, както и да разпореди издаването на акт за раждане на наследодателя, в случаите когато молителят-наследник обосновава прА.я с **интерес за това единствено от наличието на правен спор между него и трети лица било** относно съществуването на тези факти по чл.45 ал.1 от ЗГР, било относно негови субективни граждански права, произтичащи от тези факти и при преценката за процесуална допустимост на молбата на наследник за съставяне на акт за раждане на наследодателя му по чл.542 ал.1 от ГПК, извършена предвид на обстоятелствата във всеки отделен случай. По тези съображения въззивният съд в посочения състав е отменил прекратителното определение на Пещерския районен съд и е върнал делото на РС-Пещера с изрични указания за разглеждане на подадената молба и решаването на спора по същество.

Последвало е **повторно прекратяване** на производството от първоинстанционния съд без даването на нови указания на молителя за излагане на евентуално нови факти и обстоятелства във връзка с обосноваване на прА.я му интерес, с **определение №256 от 29.05.2023г.**, с мотиви за повторно извършена проверка по редовността и допустимостта на молбата по чл.542 ал.1 от ГПК, като се цитира съдебна практика, която се интерпретира в посока, че в случая недопустимостта на молбата произтича от това, че молителят-наследник обосновава прА.я си интерес за това **единствено** с желанието си да получи българско гражданство, доколкото това може да бъде реализирано по друг процесуален ред-исковото производство по чл.3 ал.2 от Закона за българите живеещи извън Република България, каквото счита че не е настоящото производство. Съдебният състав приема още, че в **ЗБЖИРБ** е предвидена алтернативна възможност българският произход да се доказва или с документи, издадени от български или чужд държавен орган, или от българската православна църква **или** по исков ред, включително и доказване на български произход с документ от Държавната агенция за

българите в чужбина /последното отменено от 12.03.2021г./, както и действащата до тогава административна процедура за ДАБЧ, поради което за молителя не съществува сигурност, че документите, с които той разполага биха били достатъчни или не за да удостоверяват произход. Според първоинстанционния съд, в този си съдебен състав, молителят никога няма правен интерес от установяване на факта на раждане на вече починалото лице. Макар преценката да се извършва предвид на конкретните обстоятелства във всеки отделен случай, като поддържа, че в случая молителят обосновава прА.я си интерес от подаването на молбата по чл.542 ал.1 от ГПК за установяване на факта/датата и мястото/ на раждане на неговия наследодател-майка му и произхода от последната **само с желанието си да получи българско гражданство**, поради което същата била недопустима. Цитират се фрагменти от допълнителни молби подадени от молителя като се акцентира, че крайното значение на установяване на българския произход на наследодателя му е със следващи административни процедури за произхода на майка си от България, да се отрази и на неговия произход от лице, родено в България, както и самият той да получи българско гражданство, като кандидатства за получаване на такова. Това според първоинстанционния съд само по себе си не обуславя правен интерес от търсена от молителя в това производство по чл.542 ал.1 от ГПК защита. И че липсата на правен интерес от установяването на факта за раждане на вече починалото лице С.Ш.А. обуславяло и недопустимост на сезиращата съда молба по чл.542 ал.1 от ГПК. Счита, че въззивната инстанция в първото си отменително решение, се е позовала на съдебна практика, неотнормирана към конкретния правен спор, като се повтаря и по-рано заявената теза, че в хипотеза на обосноваван правен интерес от установяване на факта/датата и мястото/ на раждане на неговия наследодател и произхода на последния, **само с желанието си да се сдобие с българско гражданство, то не е налице правен интерес** от водене на охранителното производство и молбата му е недопустима. Постановено е повторно връщане на молбата по чл.542 ал.1 от ГПК и прекратяване на производството /определение №256 от 29.05.2023г./. По реда на инстанционния контрол и в резултат на подадена втора въззивна частна жалба против второто прекратително определение на Пещерски районен съд, с въззивно определение №343 от 03.07.2023г., постановено по в.ч.гр.д. №367/2023г., Пазарджишкия окръжен съд, в друг състав като въззивна

инстанция повторно е отменил прекратителното определение и повторно е върнал делото на Пещерски районен съд за изпълнение указанията на въззивната инстанция, дадени с първото отменително въззивно определение №249 от 16.05.2023г. постановено по в.ч.гр.д.№274/2023г. по описа на Пазарджишки окръжен съд. Мотивите на втората въззивна инстанция са от процесуално естество, а именно незачитане от първата инстанция /Пещерски районен съд/ на задължителния и изцяло обвързващ характер на постановеното въззивно определение по частната жалба от по-долната инстанция /по-долу стоящия съд/. Разяснено е на първата инстанция последиците от отмяната на обжалваното първоинстанционно определение, с което се заличават с обратна сила и се заменят с прА.те последици на въззивното определение и с тях първоинстанционният съд следва безусловно да се съобрази. Касае се за въведена със закон /чл.278 ал.3 от ГПК/ задължителна процесуална дисциплина, спазването на която е в задължителните прерогативи и патримониума на първоинстанционния съд, след като въззивното определение по частната жалба е окончателно и е влязло в законна сила. Констатирано е, че първоинстанционният съд не е направил нищо повече след връщането на делото с дадените от въззивния съд задължителни указания, а само е преповторил мотивите си в новото прекратително определение като си е позволил наред с това да постави по съмнение доводите на по-горната инстанция както и да критикува мотивите към постановеното съдебно определение, което е абсолютно недопустимо според създадения процесуален ред с новия Граждански процесуален кодекс, което застрашава и нарушава установената със закон процесуална сигурност и задължителната инстанционност на актовете на по-горната инстанция спрямо по-долната. Нещо повече, въззивната инстанция е посочила и реда за разглеждане на евентуална неправилност на въззивното определение по връщането на делото на първата инстанция за продължаване на съдопроизводствените действия, която може да се релевира при осъществяване на инстанционния контрол на последващото съдебно решение, обстоятелство добре известно и на първоинстанционния съд, **и което представлява в случая настоящото въззивно производство.**

Изложен е и допълнителен аргумент, кога първоинстанционния съд може да се отклони от процесуалната дисциплина, въведена по чл.278 ал.3 от ГПК, предмет на обсъждане от СЕС по дело С-170/21, като е отчетено, че

настоящият казус не се обхваща от решението по това дело. Коментирано е на последно място, че факта, че има различна съдебна практика, която няма задължителен характер, не позволява на първоинстанционния съд да пренебрегне указанията на въззивната инстанция.

Установява се от доказателствата по делото/издадено свидетелство за гражданска регистрация от област Текирдаг, район Ергене /2094/, квартал Карамехмет, че с дата на регистрация **14.05.1946г.** е записано лицето С. Т., име на бащата- Ш., име на майката- Е., притежаващ идентификационен номер 48847554690, издадено от **Дирекция “Гражданска регистрация“ 1183, Община Бешикташ на 22.12.2022г.** В графа „Място и дата на раждане“ е записано, че лицето е родено на 01.07.1937г. в гр.Пещера, в графа “Семейно положение и религия“ записано е като вдовица и изповядва ислямска религия. Документът е подписан от съответното длъжностно лице и положен печат на институцията. Издадено е от същата Дирекция „Гражданска регистрация“ район Бешикташ, с дата 22.12.2022г. и удостоверение за родствени връзки, според което молителят Х. А. Т., с граждански номер 48641554818, е записан с баща С. Т. и майка С. Т.. Като родители на бащата С. са записани Х. и С., и че той е роден на 01.02.1934г. в К.П. , а родителите на майката С. Т. са записани като Ш. и Е., като е записано, че С. Т. е записана и в това удостоверение, че е родена на 01.07.1937г. в гр.Пещера. Документът отново изхожда и е подписан от съответното длъжностно лице от Дирекцията поименно посочено както и положен печат на институцията.

Съгласно данни от приложена декларация относно гражданство, с пор. №312, подадена в Министерството на здравеопазването и социалното подпомагане Централно управление по Настаняването-Републикански архив, Р Турция, лицето С. Ш., с майчино име Е., е записана че е пристигнало от гр.Пещера, Р България в Р Турция на 03.11.1941г. /на 4години/, като за лицето е отразено, че е дъщеря на Ш.А., родена е в гр.Пещера, и в момента е на 4години, като на баща ѝ Ш.А. и на майка ѝ Е. Х., има записани още две деца- дъщери- С. Ш. на 8г. и А. Ш.-на 3г., **като е отразено, че и трите деца са родени в гр.Пещера.** Както се посочи, и на трите деца, като майчино име на майка им е записано името на Е. Х. -жена на Ш.А.. Като място от където пристигат е записан гр.Пещера. Според документа на лицата е дадено разрешение за пребиваване на 03.11.1941г. с №328 и въз основа на което им е бил издаден и документ на емигрант 6/6/1945г. , като с тази декларация

цялото семейството кандидатства за получаване на турско гражданство. Документът също е оформен с подпис и печат на зам.директора на Клона. В документа като роден език на главата на цялото семейство е записан турски и че по националност е турчин. Издаденото копие от документа е с дата 07.01.2023г.

Приложено е по делото извлечение от акт за смърт №183 от 22.12.2022г. /л.20/. издаден от Дирекция „Гражданска регистрация“ район Бешикташ /Истанбул ,Република Турция, според записванията в който лицето С. Т. с фамилно име на последния си съпруг С. Т., с баща Ш. Ш. и по майка Е.Ш., с място на регистрация Ергене-2094-0081-00190-002, **е родена на 01.07.1937г.** в гр.Пещера , с идентификационен номер-48847554690, и е починала на **09.06.2019г. в гр.Чорлу**. Върху всички документи са положени печати на съответната издаваща ги институция и с посочени имена и подпис на служителя издал документа. Съгласно издадено удостоверение от 14.03.2023г. за липса на съставен акт за гражданско състояние, на 14.03.2023г. от Община Пещера, служба „ГРАО“ е удостоверено, че на лицето С.Ш.А., с дата на раждане 01.07.1937г. няма съставен акт за раждане в регистрите на актовете за гражданско състояние, съхранявани в Община Пещера.

По делото са разпитани двама свидетели: Свидетелката Г.М.Б., на 86г.възраст,/ родена на 28.07.1937г., без родство със страните, установява, че двете семейства-нейното семейство Б. и това на „бай Ш.“, са живеели едно до друго. Свидетелката си спомня, че бащата на С. ,бай Ш. е пишел писма на бащата на свидетелката да се изселят при тях в Турция. Знае, че през 1952г. бащата на свидетелката е получил от бащата на С., бай Ш. писмо да заминат за Турция, но че семейството на свидетелката не е отишло, защото бащата бил комунист. Допълва, че от майка си знае, че С. и свидетелката са родени в един месец-юли. Допълва, че след като е станала ученичка е разбрала за писмата, че са изпращани от бай Ш. на баща ѝ. Посочва, че не помни С., не я познава. Знае, че през 1941г. семейството на С. са заминали от България, когато тя /С./ е била на 4години. Допълва, че баща ѝ е бил учител, че в гр.Пещера е имало турско училище и баща ѝ е бил директор на същото. Втората разпитана свидетелка К.Ш. Б., на 90г.,родена на 17.05.1934г. в гр.Пещера, без родство със страните, установява, че С. и майка ѝ Е. са живеели в махалата, в която е живяла и свидетелката. Знае, че С. е била с 3г.

по-малка от свидетелката и двете заедно са си играели. Семейството на С. живеело в махалата на свидетелката, но се изселили, като изселването станало през 1941г. Свидетелката няма повече спомени и не е виждала след това С.. Допълва, че С. не е била родена в Пещера, но не обяснява защо. Допълва, че семейството на свидетелката и това на С. се познавала, били съседи, като не си спомня, дали семейството на С. е било от гр.Пещера, защото е била малка.

В мотивите към обжалваното съдебно решение Първоинстанционният съд отново повдига въпроса за процесуалната допустимост на молбата на молителя Х. А. Т. по чл.542 ал.1 от ГПК във връзка с чл.38 ал.4 от ЗГР, с довод, че молителят-наследник обосновава прА.я си интерес от воденето на настоящо производство единствено с желанието си да получи българско гражданство. В тази връзка съдът препраща към мотивите си изложени в двете си прекратителни определения, отменени по реда на инстанционния контрол и цитира повторно съдебната практика по този въпрос, посочена и в тези прекратителни определения.

По допустимостта на обжалвания съдебен акт.

Съгласно разпоредбата на чл.542 от ГПК когато законът предвижда че известен факт с правно значение трябва да бъде удостоверен с документ, съставен по надлежния ред, включително и акт за гражданско състояние, и такъв документ не е бил съставен, и не може да бъде съставен или съставеният документ е бил унищожен или изгубен, без да има възможност да бъде възстановен, **лицето което черпи права от този факт**, може да иска с молба до районния съд да установи факта и когато е необходимо, да разпорежи да се състави съответния документ. Касае се за предвидено по закон охранително производство за установяване на този факт с правно значение. В специалния ЗГР и по точно в нормата на чл.38 ал.4 изрично се посочва, че съдебният ред може да бъде използван само при унищожени регистри за гражданско състояние, липса на съставен акт за раждане или смърт и установяване на вписани неверни обстоятелства. Целта на охранителното производство за установяване на факти или за поправка на грешка в документите по чл.542от ГПК, е да замести със съдебно установяване несъставеният или унищожен /изгубен/ официален документ, предвиден от закона **само за удостоверяване на факти** с правно значение или да се поправят допуснати грешки в документите по чл.542 от ГПК, тоест

този ред с използва само за установяване на такъв факт с правно значение, за чието удостоверяване законът е предвидил да се състави официален документ, в случая установяване на факта на раждане на наследодателя на молителя чрез съставен по надлежния ред акт за раждане.

Молителят е записан в регистрите на Р Турция като турски гражданин, роден е в Турция на 14.08.1968г., като иска чрез охранителното производство по чл.542 от ГПК и установяване на факта с правно значение, че неговата майка С. Ш.А. е родена в България на 01.07.1937г. в гр.Пещера с родители баща Ш.А.ов Х., роден на 01.04.1901г. в гр.Пещера и майка-Емертуллах Х.а Х.а, родена на 01.07.1905 в гр.Пещера, да поиска съставянето на акта за раждане удостоверяващ този факт, за да докаже българския си произход. Молителят не твърди, че има спор с трети лица или други наследници по въпроса относно раждането на майката и нейното гражданство по произход.

Охранителното производство по чл.542 ал.1 от ГПК **е процесуално недопустимо поради липса на интерес** чрез установяване на факт с правно значение, а именно имената и датата на раждане на наследодателката му **да установи, че има български произход и да получи българско гражданство по произход**. Тази крайна цел неколкратно заявена както в молбата за образуване на охранително производство, така и в поддържаната в производството позиция. Предвид преследваната цел за молителя е налице правен интерес да заведе по общия исков ред установителен иск по реда на чл.124 ал.4 т.1 от ГПК във връзка с чл.3 ал.2 от закона за българите живеещи извън Република България /ЗБЖИРБ/ за установяване по исков ред, че е лице с български произход, респективно българско гражданство по произход /чл.8 от ЗБГ-закон за българското гражданство/. В спорното и състезателно исково производство той може да постигне целеният резултат независимо дали разполага с някой от документите посочени в чл.3 от ЗБЖИРБ. Липсва правен интерес от водене на безспорно охранително производство доколкото дори да бъде издаден такъв документ за гражданското състояние на майка си, той няма да доведе до автоматично признаване на българския му произход и придобиване на българско гражданство по произход. Принципно отхвърлянето на отрицателната претенция в охранителното производство отново не би го лишила от правото да установи по съдебен ред по общия исков ред, че има български произход и българско гражданство по произход. Още повече че в охранителното производство той иска да се издаде акт за

гражданско състояние не на себе, си а на своя наследодател. Въпросът с установяването на българския произход еднозначно се разрешава по специален правен ред -установителен иск по общия исков ред-предвиден в специален закон ЗБЖИРБ, който е приоритетно приложим в сравнение с предвиденото в чл.542 от ГПК безспорно охранително производство, предвиждащо облекчен ред на провеждането му и по облекчен ред съставяне на акт за раждане, който изначално не е бил съставен на наследодателя. Водещ в случая е прА.я интерес на молителя, а той несъмнено е свързан и недвусмислено е заявен с крайна цел, да му бъде установен българския произход от възходящ който има български произход, за да придобие и българско гражданство по произход.

Цитираната съдебна практика е ясна и непротиворечива и не създава основание за двойствено тълкуване. Редът за установяване на българския произход на молителя **изключва** възможността да се позовава на охранителното производство по чл.542 ал.1 от ГПК за установяване на факт с правно значение. След като молителят еднозначно иска да му бъде признат статут на българин по произход, /че е лице с български произход и да придобие българско гражданство по произход/, като факт с правно значение, изрично предвиден в специалния Закон за българите живеещи извън РБ, предвиждащо надлежен исков процес и което установяване е със сила на присъдено нещо, **е недопустимо** молителят да ползва охранителното производство за тази си цел, доколкото охранителното производство по чл.542 ал.1 от ГПК има свършено друга специфика, предмет и цел и предполага свършено друг правен интерес, различен от заявления в молбата на молителя Х. А. Т.. Касае се за два различни прА. способа чрез които се постигат различни прА. резултата доколкото правия интерес на инициатора на тези производства е свършено различен, не се препокрива и не се достига до един и същ краен правен резултат.

Така съгласно съдебната практика, разпоредбата на чл.3 ал.2 от ЗБЖИРБ, според която български произход може да се доказва и по общия исков ред е ясна и не се нуждае от тълкуване. Предвидената в чл.3 от ЗБЖИРБ алтернативна възможност - българският произход да се доказва или с документи, издадени от български или чужд държавен орган, или от Българската православна църква / ал.1/, или по исков ред /ал.2 /, **изключва**

приложението на чл.542 и следващите от ГПК. Производството по чл.542 ал.1 от ГПК е за установяване на правно значими факти, за които законодателят постановява, че следва задължително да бъдат удостоверени с документ, когато документът не е съставен и не може да бъде съставен или е бил унищожен или изгубен, без да има възможност да бъде възстановен, като молбата се разглежда по реда на глава Четиридесет и девета от ГПК и производството е охранително. В чл.3 ал.2 от ЗБЖИРБ е налице изричното препращане от законодателя към общия исков ред за установяване на съществуване или несъществуване на факт с правно значение в хипотеза начл.124 ал.4 изр.2 от ГПК.

Споделя се от всички състави на ВКС на РБ даденото разрешение в решение от 22.07.2020г. по гр. д. № 2252/2019 г., четвърто г. о. на ВКС, а именно, че е процесуално недопустима молба по чл.542 ал.1 от ГПК, подадена от наследник, който иска съдът с охранителното решение да установи факта (респ. – датата и/или мястото) на раждане на неговия наследодател и/или произхода на последния, както и да разпорежи издаването на акт за раждане или смърт на наследодателя, **в случаите, когато молителят-наследник обосновава прА.я си интерес** за това единствено с евентуално възникване на негови субективни граждански права, произтичащи от този факт (в същия смисъл е и решение от 15.11.2011г. по гр. дело № 912/2011 г. на IV-то гр. отд. на ВКС – по отношение на акта за граждански брак). Охранителното производство **е недопустимо да се развива, и когато такъв правен спор** се установи и след подаването на молбата по чл.542 ал.1 от ГПК – в течение на производството (например – спор между молителя-наследник и заинтересована страна по чл.544 ал.2 т.1 от ГПК). В настоящият случай молителят е обусловил своя правен интерес с желанието му да кандидатства за получаване на българско гражданство по произход. Това твърдение не обуславя правен интерес от търсената в настоящето производство защита. Следва да се има пред вид, че предвидената процедура по чл.29 ал.4 от ЗБГ приложима в случаите, когато едно лице представя официален документ, ползващ се с удостоверителна сила за твърденият от него български произход, не е възможност, предоставена в полза на лицето, което иска да установи български произход, а е възможност за министъра на правосъдието, който ако прецени, може да възложи на Консултативния съвет при Държавната агенция за българите в чужбина да установи дали лицето има

български произход. За молителят не съществува сигурност, че документите за българския му произход, които ще представи евентуално към искането за българско гражданство, биха били достатъчни или не за да удостоверяват произход по смисъла на разпоредбата на чл.29 ал.4 от ЗБГ. За молителят единствения законен способ, който му осигурява безпристрастна и надеждна процедура, в състезателно производство, с възможност за събиране на доказателства и разглеждане на различни възражения, включително и с възможност за обжалване, е исковото производство по чл.3 ал.2 от Закона за българите живеещи извън Република България. (в този смисъл определение от 22. 02.2022г. по ч. гр. д. № 328/2022 г., трето г. о. на ВКС), каквото производство не е настоящето.

В същото решение е прието от ВКС, че като е приел, че молителят има правен интерес от търсената в настоящето производство защита/ по чл.38 ал.4 от ЗГР във връзка с чл.542 ал.1 от ГПК/ , при липса на такъв, въззивният съд е постановил недопустим съдебен акт, който следва да бъде обезсилен, а производство по молбата прекратено. Изводът на касационната инстанция е, че обжалваното въззивно решение с оглед разпоредбата на чл.270 ал.3 от ГПК следва да се обезсили като недопустимо, като се обезсили и потвърденото с него първоинстанционно решение, а производството по молбата да се прекрати.

Следва да се отбележи и това според трайната съдебна практика, че допустимостта на иска по чл.3 ал.2 от ЗБЖИРБ във връзка с чл.124 ал.4 изр.2 от ГПК не е в зависимост от това дали молителят е представил документи от категорията на посочените в чл.3 от ЗБЖИРБ или не е, както и не е обусловена от провеждане на административно производство по чл.29 ал.4 от ЗГР. Този извод се налага първо от категоричността на разпоредбата на чл.3 от ЗБЖИРБ, предвиждаща **алтернативна възможност** - българският произход да се доказва или с документи, издадени от български или чужд държавен орган, или от Българската православна църква /ал. 1/, или по исков ред /ал. 2/. Второ, след отпадане на административната процедура, в която ДАБЧ установява по категоричен начин въпроса за българския произход, с издаване на нарочно удостоверение за това, за молителя вече не съществува сигурност, че документите, с които той разполага биха били достатъчни или не, за да удостоверяват произход /в хипотеза, при която лицето разполага с документи, установяващи българския му произход по безспорен начин, той

сам няма да желае да се използва продължителната съдебна процедура по установяване/. Аргумент за липсата на обусловеност на сега предвиденият законов ред от провеждане на административно производство по чл.29 ал.4 от ЗБГ, са мотивите към законопроекта за изменение на ЗБГ /с който е отменен чл.3 ал.1 т.2 от ЗБЖИРБ, предвиждал доказването на български произход с документ от ДАБЧ/, които освен, че включват намерение за облекчаване и ускоряване на процедурата по придобиване на българско гражданство от лица с български произход, живеещи зад граница, още като цел е посочено и създаване на "възможност за установяване на български произход по исков ред" /вж. Стенограмата на 44 НС от 29.10.2020г. от обсъжданията на законопроектите на ЗИД на ЗБГ № 754-01-49/.

Следва да се има пред вид пак според съдебната практика, и че предвидената процедура по чл.29 ал.4 от ЗБГ, приложима в случаите, когато едно лице представя официален документ, ползващ се с удостоверителна сила, но който не е достатъчен да установи твърденият от него български произход, не е ефективен начин за защита. Процедурата по чл.29 ал.4 от ЗБГ не е възможност, предоставена в полза на лицето, което иска да установи български произход, а е възможност за министъра на правосъдието, който ако прецени, може да възложи на Консултативния съвет при Държавната агенция за българите в чужбина /ДАБЧ/ да установи дали лицето има български произход. Това, както и обстоятелството, че към момента на предявяване на иска /29.04.2021г./, не е налице приет правилник от МС, уреждащ устройството, организацията и дейността на този Консултативния съвет, води до извода, че за молителя - **единственият законен способ, който му осигурява безпристрастна и надеждна процедура, в състезателно производство, с възможност за събиране на доказателства и разглеждане на различни възражения, включително и с възможност за обжалване, е исковото производство по чл.3 ал.2 от ЗБЖИРБ.** Като е приел обратното, въззивният съд е постановил неправилен акт, който следва да бъде отменен, а делото върнато за разглеждане и произнасяне по предявения от Е. У., гражданин на Република Турция, със съдебен адрес: [населено място] 1000, [улица], вх. А, ет. 4, ап. 14, адвокат Д., **иск за установяване по исков ред, че е с български произход.**

Съдебната практика посочва още по процесуалноправен въпрос –

допустимо ли е постановяването на охранително съдебно решение по реда на гл. L-чл.542-548 от ГПК, с което съдът разпорежда да се състави акт за раждане на починало лице, респективно– процесуално легитимиран ли е наследник да подава молба по чл.542 ал.1 от ГПК, съдържаща такова искане към съда, като се изходи най-напред от правната природа на акта за раждане на официален удостоверителен документ относно отразените в него факти с правно значение, съгласно действащото законодателство (чл.179 ал.1 от ГПК във връзка с чл.179 ал.1 от ГПК, във връзка с чл.34 ал.2 и чл.45 ал.1 от ЗГР), както и от принципното положение, че всяко живо физическо лице несъмнено има правен интерес за него да съществува акт за раждане в пр.А.я мир, когато са били налице предпоставките на закона за неговото съставяне. Поради това, всяко физическо лице поначало е и процесуално легитимирано, по смисъла на чл.542 ал.1 от ГПК – като пряко "черпещо права" от фактите с правно значение по чл.45 ал.1 от ЗГР (и конкретно – от тези по т. т. 4-9 – дата и място на раждане, имена, ЕГН (само за българските граждани), пол, гражданство и произход), които се отнасят за самото него и за неговото гражданско състояние, да иска от съда да установи по реда на гл. L-чл.542-548 от ГПК тези факти и да разпреди на съответното длъжностно лице по гражданското състояние да състави акт за раждане – във всяка една от хипотезите по чл.542 ал.1 от ГПК – когато такъв не е съставен и не може да бъде съставен от длъжностното лице, но е трябвало да бъде съставен, или е изгубен или унищожен и също няма възможност да бъде възстановен по друг ред. Молбата, с която лицето сезира районния съд в такива случаи, следва да отговаря на изискванията за редовност по чл.543 от ГПК, като в нея следва ясно да са посочени конкретните обстоятелства и конкретната хипотеза – изгубен, унищожен или изобщо несъставен акт за раждане, както и причините (фактите) поради които той не може да бъде възстановен или съставен от длъжностното лице по гражданското състояние. Районният съд следва служебно да извърши първоначална преценка относно редовността и процесуалната допустимост на молбата

Въпреки посочената принципна **допустимост на молба**, подадена от самото физическо лице по реда на гл. L-чл.542-548 от ГПК, в редица случаи **тя няма да е допустима, като предвид многообразието от възможни хипотези, такива случаи могат да бъдат посочени само примерно**. Така, по аргумент за противното от разпоредбата на чл.44 ал.2, тълкувана във

връзка с ал.1 от ЗГР, когато срокът по чл.42 от ЗГР за съставяне на акта за раждане е изтекъл и актът не е съставен, но съобщението за раждането е направено в същата календарна година и тя все още не е изтекла, съдебното производство по реда на гл. L-чл.542-548 от ГПК би било процесуално недопустимо – в този случай актът за раждане следва да се състави от длъжностното лице по гражданското състояние в рамките на същата календарна година. Също така, дори и да са налице поначало предпоставките на чл.42 ал.2 от ЗГР за допустимост на съдебното охранително производство, според конкретните обстоятелства в конкретния случай съдът следва да извърши преценка дали е допустима молба за съставяне на акт за раждане, подадена от родителите на лице, което е навършило пълнолетие и не е поставено под запрещение. Налице са и редица примери, при които при липса на съставен акт за раждане на молителя, въпреки разпоредбата на чл.38 ал.4 от ЗГР, би било процесуално недопустимо същият да установява факта на своя произход по реда на охранителното производство по гл. L-чл.542-548 от ГПК, което поначало следва да се развива като безспорно такова. Така например, ако лицето, сочено в молбата като майка на молителя, в качеството си на заинтересована страна (чл.542 ал.2 т.1 от ГПК) оспори твърдението, че е родила молителя, съдът следва да спре охранителното производство и да даде възможност на молителя в едномесечен срок да предяви иска по чл.68 от СК – чл.536 ал.1 т.2 от ГПК. Ако молителят не предяви този иск в едномесечния срок или ако искът му бъде отхвърлен с влязло в сила съдебно решение, би било недопустимо съдът, пред който се развива охранителното производство, да постанови решение, с което да признае за установено, че посоченото от молителя лице е негова майка и да разпорежи на длъжностното лице по гражданското състояние да впише такова обстоятелство в акта за раждане на молителя (аргумент от чл.536 ал.1 т.2 - in fine, чл.536 ал.2 и чл.537 ал.2 от ГПК). **Подобно процесуално недопустимо установяване на произход по реда на безспорното охранително производство** по гл. L-чл.542-548 от ГПК би било налице и когато лицето, посочено от молителя като негов баща, оспори този факт, и същевременно се установи, че по отношение на него е неприложима презумпцията за бащинство, той не е извършил припознаване на молителя и молбата е подадена от последния след изтичането на преклузивния тригодишен срок за предявяване на иска по чл.69 от СК. В такъв случай спирането на охранителното производство би било

безпредметно, а установяването на спорния произход от бащата по реда на това охранително производство би довело до заобикаляне на преклузията за предявяването на иска по чл.69 от СК (в тази връзка следва да се имат предвид и задължителните указания и разяснения, дадени с ППВС №5/21.02.1979г.). При преценката си относно процесуалната допустимост на молбата, респективно – на самото охранително производство по гл. L-чл.542-548 от ГПК, в случаите когато молителят е роден преди влизането в сила на ЗГР, съдът следва да има предвид не само конкретните обстоятелства, установени по делото, а и законодателството, действало към момента, в който е бил съставен изгубеният или унищожен акт за раждане, респективно – същият е следвало да бъде съставен, но не е бил съставен (аргумент от 178 ал.1 от ГПК).

Изхождайки от горното, както и от разпоредбата на чл.542 ал.1 от ГПК, според съдебната практика, **не би могло принципно да се отрече** и процесуалната възможност по реда на охранителното съдебно производство по гл. L-чл.542-548 от ГПК да бъдат установени съответните факти с правно значение (например – всичките по чл.45 ал.1 т.т.4-9 от ЗГР или само някои от тях), и по отношение на вече починало физическо лице – по молба на негов наследник, който "черпи права" от тези факти (чл.542 ал.1 от ГПК), както и съдът да постанови охранително съдебно решение по такава молба, с което да разпорежи на съответното длъжностно лице по гражданското състояние да състави акт за раждане на наследодателя на молителя. Допълнителни аргументи за този извод следват и от разпоредбите на чл.46 и чл.48 ал.4 от ЗГР, които изрично предвиждат възможност за съставяне на акт за раждане на починало лице (макар и едновременно с акт за смърт; наред с хипотезата за съставяне на акт за раждане на мъртвородено дете –чл.45 ал.2 от ЗГР). **В тези случаи законодателят очевидно изхожда от виждането, че съставянето на акт за раждане е от значение за правата на наследниците на починалия.** Поначало няма процесуална пречка наследник да поиска по реда на гл. L-чл.542-548 от ГПК съдът да разпорежи съставянето на акт за раждане на неговия наследодател в хипотезите, когато такъв е бил съставен, но е изгубен или унищожен и няма възможност да бъде възстановен по административен ред. В тези случаи, установените със съдебното решение факти по чл.45 ал.1 т.т.4-9 от ЗГР, би следвало да са същите, каквито те са били удостоверени с изгубения или унищожен акт за раждане. **Поначало**

няма процесуална пречка по реда на гл. L-чл.542-548 от ГПК наследник да поиска и съдът да разпреди съставяне на акт за раждане на негов наследодател, **и в хипотезата, когато такъв не е бил съставен** – в този смисъл е и решение № 362/2012г. от 07.01.2013г. по гр. дело № 74/2012 г. на III-то гр. отд. на ВКС. **В това решение обаче изрично е разяснено, че предмет на това охранително производство може да бъде единствено установяването на факти с правно значение, но не и на наследствени правоотношения**, като при наличие на спор за такива, той следва да бъде разрешен по исков ред. Именно поради това, че **охранителното съдебно производство по гл. L-чл.542-548 от ГПК по дефиниция е безспорно производство, то процесуално недопустима е молба по чл.542 ал.1 от ГПК**, подадена от наследник, който иска съдът с охранителното решение да установи факта (респ. – датата и/или мястото) на раждане на неговия наследодател и/или произхода на последния, както и да разпреди издаването на акт за раждане на наследодателя, **в случаите, когато молителят-наследник обосновава прА.я си интерес за това единствено от наличието на правен спор между него и трети лица било относно съществуването на тези факти по чл.45 ал.1 от ЗГР, било относно негови субективни граждански права, произтичащи от тези факти** (в същия смисъл е и решение №460 от 15.11.2011г. по гр. дело № 912/2011 г. на IV-то гр. отд. на ВКС – по отношение на акта за граждански брак). Предвид изложеното и по-горе, **охранителното производство е недопустимо да се развива, и когато такъв правен спор се установи и след подаването на молбата по чл.542 ал.1 от ГПК – в течение на производството** (например – спор между молителя-наследник и заинтересована страна по чл.544 ал.2 т.1 от ГПК); в такива случаи съдът следва да спре охранителното производство на основание чл.536 ал.1 т.1 или т.2 от ГПК до приключването на съответното исково производство. Поради това, изложеното по-горе **относно служебната преценка, която съдът следва да извършва относно редовността и процесуалната допустимост на молбата по чл.542 ал.1 от ГПК и на образуването по нея охранително производство** – с оглед конкретните обстоятелства във всеки отделен случай, важи изцяло, а дори – и в още по-голяма степен, в случаите, когато молителят е наследник на лицето, по отношение на което се иска да бъде съставен акт за раждане. **Или преценката на съда относно процесуалната допустимост на молба по чл.542**

ал.1 от ГПК, подадена от наследник, който иска по реда на гл. L-чл.542-548 от ГПК съдът да постанови решение, с което да разпорежи да се състави акт за раждане на наследодател на молителя, респективно-преценката относно процесуалната допустимост на охранителното производство, образувано по такава молба, и на постановеното по нея съдебно решение, **следва да се извършва предвид конкретните обстоятелства във всеки отделен случай.**

В конкретния правен казус касационната инстанция приема, че в молбата си по чл.542 ал.1 от ГПК Й. Б. от една страна е изложил надлежни твърдения, с които е обосновал прА.я си интерес по настоящото дело, като е посочил, че родителите (Л. Х. Б. и Х. Ш. Б.) и датата на раждане (01.01.1927 г.) на майка му са известни и са вписани в регистрите на населението, като въз основа на тях са му издавани и удостоверения за наследници, но липсващият (несъставен) акт за раждане на майка му има доказателствено значение за неговите права на наследник. В тази връзка молителят обаче е изложил и изрични твърдения, че **негови роднини и сънаследници, по повод наследство от други техни роднини (различни от майка му), оспорват родствениите връзки между майка му Т. Х. Б. и нейните родители Л. Х. Б. и Х. Ш. Б., както и наследствените права на молителя. Съобразно приетото и разяснено по-горе при отговора на поставения по делото процесуалноправен въпрос, така изложените твърдения на молителя поначало сочат на процесуална недопустимост поради липса на правен интерес от подаването на молбата му по чл.542 ал.1 от ГПК, тъй като при тези твърдения той има правен интерес от завеждането на исково производство, за да защити оспорените свои права (чл.124 ал.1 от ГПК), а не от провеждането на безспорното охранително производство по гл. L-чл.542-548 от ГПК.**

Производството по чл.542 от ГПК намира приложение само досежно юридически факти с правно значение, за които е задължително съставянето на официални свидетелстващи документи и то при положение, че те не са съставени и не могат да бъдат съставени или макар да са съставени, са унищожени или загубени, без да има възможност да бъдат възстановени. Примерното изброяване на такива документи се съдържа в текста - свидетелство за завършено образование, акт за гражданско състояние и други. Актовете за гражданско състояние са документи, които удостоверяват настъпването на юридическите събития раждане, брак, смърт на физическите лица. Тези факти се вписват в регистрите за гражданско състояние /чл.1 ал.2

от ЗГР / и тяхното установяване се осъществява чрез съставянето на официални свидетелстващи документи, посочени в ЗГР.

В разгледания от ВКС казус, с молба за съставяне на удостоверение за наследници **се претендира признаване на правоотношение на родство между молителите** и починало лице, а не установяване на факт В производството по чл.542 от ГПК не може да се установява наследствено правоотношение, нито да се издава удостоверение за наследници; При наличие на спор за конкретно субективно гражданско право, включително наследствено, този спор е допустимо да бъде решен единствено и само в рамките на исково производство Издаването на удостоверение за наследници е административна услуга, която общината предлага на гражданите съгласно чл.15 от НАО /Наредбата за административното обслужване от 2006г/. Отказът за извършване на административна услуга е индивидуален административен акт по смисъла на чл.21 ал.3 от АПК и може да се обжалва по административен ред

ВКС заключава, че следва да се приеме, че е допустимо установяването на фактите на раждане и смърт на лицето както и да се разпорежи съставяне на съответните удостоверяващи ги официални свидетелстващи документи. **Не е допустимо, обаче, установяването на родствени, респективно наследствени правоотношения на това лице с молителките в производство по чл.542 от ГПК. При наличие на спор за субективно гражданско право той трябва да се отнесе до съда и да се реши в състезателно производство по общия исков ред, който изключва приложението на субсидиарното охранителното производство.**

Може да се добави само, че съставянето на актовете за гражданско състояние ще се подчини на уредбата, която е действала към момента на настъпване на юридическите събития - раждане и смърт на Злата /З./ В. И., по мъж Ц., /Г. Ц./, тъй като не се изготвят нови, а се възстановяват загубени или унищожени документи или се съставят несъставени към съответния момент документи.

В хипотеза, когато фактът на сключване на брак касае пряко гражданското състояние и изобщо - прА.я статус и правната сфера само на двамата съпрузи, и тъй като сключването на брака поражда относителни по своя характер, лични и имуществени брачни отношения само между

съпрузите, **то трети лица не могат да "черпят права от този факт"** по смисъла на чл.542 ал.1 от ГПК. Ето защо третите лица, различни от съпрузите (респ. от лицата, които твърдят да са съпрузи), във всички случаи нямат правен интерес и не са процесуално легитимирани да инициират охранително производство за установяване на факта на сключване на брак - граждански или приравнения на него религиозен отпреди 27.05.1945 г.

Това в пълна степен важи и за наследниците на съпрузите (респ. на сочените като такива починали лица) или на единия от тях. Поради това, и наследниците на единия или на двамата съпрузи (респективно сочените като такива) по принцип не могат да "черпят права" по смисъла на чл.542 ал.1 от ГПК - пряко от факта на брака на наследодателя или между двамата наследодатели, поради което, и наследниците, наред с останалите трети за брака лица, не са процесуално легитимирани да инициират охранително производство за установяване на факта на сключване на брак. Хипотезата е усложнена когато наличието на брак на наследодателя или между двама наследодатели, наред с други юридически факти (например прехвърлителна сделка от преживелия родител) води до по-голям дял в съсобствеността или до друго по-благоприятно положение на някой от наследниците, в сравнение с останалите такива, **при спор за съществуването на съответното вещно, облигационно, наследствено или друго имуществено субективно гражданско право или за неговия обем, респективно за правопораждащите го факти, един от които е брак на наследодателя или между двама наследодатели, този спор е допустимо да бъде решен единствено и само в рамките на исково производство.** В него сключването и съществуването на брака следва да се доказва на общо основание, съобразно правилата за разпределение на доказателствената тежест и правилата за допустимите в конкретния случай доказателствени средства. Това важи и в случаите, когато съставеният акт за граждански брак или акт за женитба е бил изгубен или унищожен, като ако това е станало не по вина на страната, която се домогва да докаже сключването на брака, то съгласно чл.165 ал.1 от ГПК- в този случай биха били допустими и свидетелски показания.

Според цитираната съдебна практика, **пра.ят интерес**, който молителят следва изрично да обоснове съгласно чл.543 т.1 и т.2 от ГПК, в **никой случай не може да се изразява и изчерпва само с това**, че фактът на сключване на брака е спорен по всящо исково производство, като поради

изгубване, унищожаване или изобщо несъставяне на акт за женитба, респективно на акт за сключване на граждански брак, същият не може да бъде представен като доказателство по това висящо гражданско дело. В тези случаи, дори и съпрузите или единият от тях (респективно лицата или лицето, които твърдят да са такива), макар поначало да са процесуално легитимирани да започнат охранително производство по реда на чл.542 и следващите от ГПК за установяване на факта на сключване на брак, нямат правен интерес от него, поради което то е процесуално недопустимо.

Съдебната практика приема, че съгласно разпоредбата на чл.542 ал.1 от ГПК (почти идентична с чл.436 от ГПК от 1952 г., отменен), **лицето, което черпи права от съответния факт** с правно значение, е процесуално легитимирано да инициира охранителното производство за установяване на този факт от съда (а при необходимост - и съдът да разпорежи съставянето на съответния документ); **като това лице следва да твърди в молбата си**, че предвиденият от закона документ, с който се удостоверява този факт (като примерно е посочен и акт за гражданско състояние), не е бил съставен и не може да бъде съставен, или съставеният е бил унищожен или изгубен, без да има възможност да бъде възстановен. Наред с това, **съгласно разпоредбите на чл.543, т.1 и т.2 от ГПК** (почти идентични с чл.437, б.“а“ и б.“б“ от ГПК от 1952 г., отменен) **в молбата следва да се посочи и целта, заради която се иска установяването на съответния факт, както и причините, поради които съответният документ не е съставен или е невъзможно неговото съставяне или възстановяване.**

Тъй като фактът на сключване на брак касае пряко гражданското състояние и изобщо - прА.я статус и правната сфера само на двамата съпрузи, и тъй като сключването на брака поражда относителни по своя характер, лични и имуществени брачни отношения само между съпрузите, **то трети лица не могат да "черпят права от този факт"** по смисъла на чл.542 ал.1 от ГПК. Ето защо третите лица, различни от съпрузите (респективно от лицата, които твърдят да са съпрузи), във всички случаи нямат правен интерес и не са процесуално легитимирани да инициират охранително производство за установяване на факта на сключване на брак - граждански или приравнения на него религиозен отпреди

Приемането на обратната теза, а именно, - че при наличие на

спор за конкретно субективно гражданско право, чието възникване, съществуване или обем зависят от един или няколко юридически факта, сред които е и сключването и наличието на брак, е допустимо този факт да се установява по реда на чл.542 и следващите от ГПК, практически би довело до пренасянето на спора от исковото в - иначе поначало безспорното - охранително производство (както това е станало и по настоящото дело). Това очевидно не е целта на закона и действителната воля на законодателя, изхождащи от субсидиарния характер на охранителното производство за установяване на факти спрямо исковото производство. В този смисъл, прА.ят интерес, който молителят следва изрично да обоснове съгласно разпоредбите на чл.543 т.1. и т.2 от ГПК, в никой случай не може да се изразява и изчерпва само с това, че фактът на сключване на брака е спорен по висящо исково производство, като поради изгубване, унищожаване или изобщо несъставяне на акт за женитба, респективно на акт за сключване на граждански брак, същият не може да бъде представен като доказателство по това висящо гражданско дело. В тези случаи, дори и съпрузите или единият от тях (респ. лицата или лицето, които твърдят да са такива), макар поначало да са процесуално легитимирани да започнат охранително производство по реда на чл.542 и следващите за установяване на факта на сключване на брак, нямат правен интерес от него, поради което то е процесуално недопустимо.

Разпоредбите на чл.542 ал.2 от ГПК и чл.38 ал.5 от ЗГР изрично сочат, че при унищожен или изгубен регистър на актове за гражданско състояние (чл.83 от ДГР), без да има възможност да бъде възстановен, кметът на общината е процесуално легитимиран, очевидно - в обществен интерес, - да инициира охранителното производство, в което съдът да установи факта на унищожаването или изгубването на регистъра и да разпорежи неговото повторно съставяне.

От гореизложеното - при така дадените отговори на поставените по делото процесуалнопрА. въпроси следва, че в случая молителят М. С. М., нито има правен интерес от подадената от него молба, с която е инициирал охранителното производство по чл.542 и следващите от ГПК по делото, нито той поначало е процесуално легитимиран да подаде такава молба - за установяване факта на сключен брак между неговите родители, които са починали.

От горното следва според ВКС, че на основание чл.293 ал.4 предл.2, във връзка с 270 ал.3 изр. 1 от ГПК, въззивното решение, като процесуално недопустимо, следва да бъде обезсилено; като производството по чл.542 и следващите от ГПК по делото, образувано по недопустимата молба на М. С. М., също като процесуално недопустимо, следва да бъде прекратено. Допълнено е още, че в първата фаза на делбата се разглеждат оспорвания на произход, на осиновявания и други, тъй като същата съответства за законовата уредба в чл.281 от ГПК (отм.) и аналогичния му чл.343 от ГПК, според които в производството по делба се разглеждат оспорвания на произход, на осиновявания, на завещания, на истинността на писмени доказателства, както и искания за намаляване на завещателни разпореждания и на дарения. **Производството по чл.547 от ГПК за поправка на грешка в акт за гражданско състояние е охранително по своя характер, поради което в това производство не могат да се решават граждански спорове.** Съгласно чл.536 ал.1 т.2 от ГПК, в случай на съществуващ или възникнал в хода на охранителното производство граждански спор, той се разрешава в гражданско производство след предявяване на иск, до който момент охранителното производство се спира. Когато обаче такъв охранителен акт вече е издаден в производство по чл.436 от ГПК (отм.), в което не са участвали ответниците по предявен впоследствие иск за делба, на основание чл.281 от ГПК (отм.) този спор може да се разреши и в делбеното производство, тъй като съгласно чл.546 ал.3 от ГПК (аналогичен чл.440 ал.3 от ГПК (отм.)), решението по охранителното производство няма сила по отношение на неучаствалите в това производство заинтересовани лица, които оспорват установения в охранителното производство факт с правно значение.

По допуснатия въпрос дали влязлото в сила решение по чл.546 от ГПК за установяване на произход прегражда възможността въпросът за произхода да бъде пререшаван в делбеното производство, следва да се даде следния отговор:

Влязлото в сила решение по чл.546 от ГПК, постановено в охранително производство за установяване на факт с правно значение, не се ползва със сила на пресъдено нещо. Охранителните производства не са производства за правна защита, по реда на които подобно на исковия процес да се разрешават прА. спорове. Те са едностранни, безспорни производства,

по реда на които се издават ползващи молителя актове, които не целят да бъдат същевременно санкция спрямо някое друго лице за допуснато от него правонарушение. **Несъвместимостта** между силата на пресъдено нещо и решенията по охранителни производства е ясно изразена в закона. Съгласно чл.538 ал.3 от ГПК решението, с което се отхвърля молба да се издаде охранителен акт, не пречи да бъде подадена повторно същата молба пред същия съд. Тази възможност очевидно предполага, че съдът може да пререши въпроса за основателността на молбата. **Издаденото решение, с което се уважава молбата, не е никаква пречка, за да бъде изменен или отменен издаденият охранителен акт** по иск на засегнато от него трето лице или на прокурора. Следователно не само че издаденият охранителен акт не препятства възможността да се пререши по исков ред правото да бъде той издаден, но тъкмо обратно - по исков ред се изменя или отменя издаденият охранителен акт. Това показва, че нито отказът да се издаде охранителен акт, нито самият охранителен акт се ползват със СПН. Горното важи и за охранителните актове, които се издават след изслушване и на други лица извън молителя, които са заинтересувани от издаване на акта /включително при установяване на факти с правно значение/. Участието на тези лица в охранителното производство не го превръща в спорно производство и не е в състояние да придаде на акта, който го завършва, сила на пресъдено нещо. Тъй като **целта на този акт е да замести** несъставения или унищожения /изгубен/ документ и затова неговият ефект се състои в обвързващата доказателствена сила, с която той установява факта. Тази доказателствена сила обаче не важи по отношение на неучаствалите в производството заинтересовани лица /чл.546 ал.3 от ГПК/, които го оспорват.

В тази връзка е и практиката на Върховния касационен съд на Р България, постановена като задължителна по чл.290 от ГПК към момента на изготвяне на цитираните съдебни актове :-Определение № 2061 от 10.07.2023 г. на ВКС по гр. д. № 634/2023 г., III г. о., ГК ; Решение № 50013 от 8.02.2023 г. на ВКС по гр. д. № 948/2022 г., IV г. о., ГК /**по чл.290 от ГПК**/; Определение № 68 от 22.02.2022 г. на ВКС по ч. гр. д. № 328/2022 г., III г. о., ГК,; Решение № 134 от 22.07.2020 г. на ВКС по гр. д. № 2252/2019 г., IV г. о., ГК, **чл.290 от ГПК** ; Решение № 362 от 7.01.2013 г. на ВКС по гр. д. № 74/2012 г., III г. о., ГК, **чл.290 от ГПК** ;Решение № 460 от 15.11.2011 г. на ВКС по гр. д. № 912/2011 г., IV г. о., ГК, **чл.290 от ГПК**; Решение № 594 от

28.06.2010 г. на ВКС по гр. д. № 1289/2009 г., I г. о., ГК, **чл.290 от ГПК**; Решение № 163 от 26.10.2017 г. на ВКС по гр. д. № 213/2017 г., I г. о., ГК, **чл.290 от ГПК** и други.

Цитираната с посочване на подробности от част от решаващите мотиви на съдебните актове, постановени от различни състави на ВКС на РБ е с **цел надлежно** онагледяване на трайната и последователна съдебната доктрина свързана с установяване на **правната природа и прА.я интерес** от воденето на охранителното производство по чл.542 ал.1 от ГПК за установяване на **факт** са **правно значение** имащ отношение към съответните актове за гражданско състояние и **отличаването на прА.я интерес**, заявяван от молителя в това безспорно и едностранно охранително по своя характер производство **от специалното исково производство за установяване на българския произход** на молителя предвиден по реда Закона за българите живеещи извън Република България. **Специалната цел преследвана от настоящия молител** и въззивен жалбоподател молителя **Х. А. Т.** от Република Турция **несъмнено формираща и правия му интерес**, **недвусмислено** заявен в молбата си като **краен резултат** е, че той чрез съставяне на акт за раждане на майка си с който да се приеме, че тя има **български произход**, да му се признае на него **българския произход от лице, родено в България**, което установяване може да стане само по ЗБЖИРБ, **респективно качеството му на български гражданин по произход**. Налице е заобикаляне на предвидените в българското законодателство процедури по признаване на българския произход, включващ задължително провеждане на исково състезателно производство по смисъла на чл.3 ал.2 от Закона за българите живеещи извън Р България /в сила от 2000г.-ДВ бр.30 от 11.04.200г./, в хипотеза когато страната не разполага с документи, издадени от институциите, посочени в чл.3 ал.1 от Закона и използване на безспорното охранителното производство по чл.542 ал.1 от ГПК за постигане на същия този резултат чрез представяне на съставен по реда на безспорно охранително производство по чл.542 от ГПК въз основа на влязъл в сила съдебен акт- акт за гражданско състояние- акт за раждане на наследодателя си, **което е недопустимо** , доколкото двете производство имат съвършено различен предмет, обем и прА. последици за страните по него.

В този смисъл настоящата въззивна инстанция в посочения съдебен състав **отчита при новото трето по ред** обсъждане на въпроса за

процесуалната допустимост на обжалвания съдебен акт, **че Пещерският районен съд правилно се е напътил към** недопустимост на охранителното производство в случая **и въпреки**, че е бил длъжен да изпълни указанията на по-горната инстанция, които като краен резултат ги е изпълнил, същият не променя, а напротив обогатява прА.те си изводи за недопустимост на охранителното производство поради липса на правен интерес и продължава да ги развива, което дава повод да **бъде адмириран за проявената процесуална упоритост и принципност по този основен процесуален въпрос.**

Следователно и предвид изложеното налага се извода, че за молителя Х. А. Т. съществува друг процесуален ред да установи българския си произход, респективно българското си гражданство по произход предвид изрично предвидения в ЗБЖИРБ ред- чрез провеждане на съответното спорно исковото производство срещу заинтересованите страни, в което със сила на присъдено нещо ще се установи дали следва да му бъде признато правото, че има установен български произход ,респективно е български гражданин по произход на някое от основанията посочени в чл.2 от закона или исковата му молбата следва да се отхвърли със сила на присъдено нещо с влязъл в сила съдебен акт.

Иницирираната от молителя Х. А. Т. процедура по реда на чл.542 ал.1 от ГПК чрез провеждане на безспорно охранително производство за установяване на факт с правно значение-датата на раждане на неговия наследодател и майка със съответните й възходящи, за да й бъде съставен акт за раждане, въз основа на който той да се легитимира, че има български произход тъй като има възходящ с български произход, е недопустима. Посочения и заявен в молбата си Х. А. Т. правен интерес не съответства и не отговаря на изискванията на нормата на чл.542 ал.1 от ГПК доколкото преследваното от молителя установяване на българския си произход респективно, че е български гражданин по произход може да се реализира само и единствено по общия исков ред по посочения специален закон, но не и чрез провеждане на охранително производство.

Предвид изложеното постановеното и обжалвано първоинстанционно съдебно решение ще следва да се обезсили като процесуално недопустимо поради липса на правен интерес от воденето му от страна на молителя Х. А. Т.

и производството по делото да се прекрати.

Изрично следва да се подчертае, че за настъпването този правен резултат пред настоящата въззивна инстанция, а именно обезсилване на обжалваното решение и прекратяване на производството, **първоинстанционният Пещерски районен съд в посочения състав, няма никаква материално-правна или процесуално-правна или друг вид вина.**

Водим от горното и на основание чл.270 ал.3 изр. Първо от Гражданския процесуален кодекс, Пазарджишкият окръжен съд

РЕШИ:

ОБЕЗСИЛВА КАТО ПРОЦЕСУАЛНО НЕДОПУСТИМО ПОРАДИ ЛИПСА НА ПРАВЕН ИНТЕРЕС решение на Районен съд Пещера №632 от 08.11.2023г., постановено по гр.д.№ 301 по описа на същия съд за 2023 година, с което по реда на чл.542 и следващите от Граждански процесуален кодекс във връзка с чл.38 ал.4 от ЗГР е оставена без уважение молба с вх. № 1248/15.03.2023г., уточнена с молба с вх. № 1667/03.04.2023г., подадена от Х. А. Т., ЕГН 48842554818, гражданин на Република Турция, с адрес: Р. Турция, гр. Истанбул, Р. Кадъкьой, кв. Бостанджъ, ул. „Илке“ № 8- 10/24, със съдебен адрес: гр. Пещера, ул. „Димитър Горов“ № 16, чрез адв. Р. К. – АК – Пазарджик, против Община Пещера, за признаване за установено на факт с правно значение по отношение на страните, а именно, че С.Ш.А. – майка на молителя Х. А. Т., е родена на 01.07.1937 г. в гр. Пещера, при родители: майка Е.Х.Х., родена на 01.07.1905 г. в гр. Пещера и баща Ш.А.Х., роден на 01.04.1901 г. в гр. Пещера, и отразяване на този факт в регистрите на населението на родените в гр. Пещера през 1937г.

ПРЕКРАТЯВА производството по делото.

Решението подлежи на касационно обжалване в едномесечен срок от връчването му на страните пред Върховния касационен съд на Р България.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____